

*dr Tatiana Iwanow*¹

Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, Polska

Rosnącą obecność Chin w regionie Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW) a inni globalni gracze (USA i Rosja)

Wprowadzenie

Chiny odgrywają coraz większą rolę na arenie międzynarodowej, co jest szczególnie widoczne w ich rosnącej obecności w Europie Środkowo-Wschodniej (EŚW). Region ten, obejmujący kraje takie, jak: Litwa, Polska, Węgry, Czechy, Słowacja, Rumunia i inne, staje się kluczowym polem dla chińskich inwestycji i współpracy politycznej w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku (BRI)². W ostatnich latach Chiny zintensyfikowały swoje działania, dążąc do zacieśnienia relacji zarówno gospodarczych, jak i kulturalnych. W artykule tym przeanalizujemy różne aspekty chińskiej obecności w EŚW, w tym polityczne i gospodarcze, a także zbadamy wyzwania geopolityczne związane z rosnącym wpływem Chin w regionie.

Chińska Inicjatywa Pasa i Szlaku przekształca Europę Środkowo-Wschodnią w kluczowy region handlowy, umożliwiając lepsze połączenia między Azją a Europą. Jednocześnie rosnące napięcia handlowe między Unią Europejską (UE) a Chinami stawiają przed regionem nowe wyzwania, które mogą wpłynąć na przyszłość współpracy gospodarczej i politycznej. Analiza tych procesów jest kluczowa dla zrozumienia, jak globalne zmiany geopolityczne kształtują relacje handlowe i strategiczne w Europie Środkowo-Wschodniej.

---

¹ <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000> ???

² Inicjatywa Pasa i Szlaku (Belt and Road Initiative, BRI), zainaugurowana przez Chiny w 2013 r., jest jednym z najbardziej ambitnych projektów gospodarczych i politycznych XXI w. Jej głównym celem jest budowa sieci infrastrukturalnej, która połączy Chiny z Europą, Afryką i Azją, a także rozwój handlu i inwestycji na niespotykaną dotąd skalę.

Region Europy Środkowo-Wschodniej, obejmujący dość duże terytorium, znajduje się na skrzyżowaniu interesów jednocześnie kilku głównych graczy międzynarodowych. Konflikty międzynarodowe w regionie związane są najczęściej z niestabilnością wewnętrzną państw EŚW, zmianami strukturalnymi w procesie modernizacji³, problemami w gospodarkach wszystkich państw regionu, a także z agresywną polityką Rosji wobec Ukrainy. W przestrzeni państw EŚW krzyżują się interesy Rosji, Unii Europejskiej, USA i Chin. Powoduje to pokusę ingerencji Rosji, USA i UE w wewnętrzne sprawy państw postsowieckich (Białorusi, Ukrainy i innych), co często skutkuje zaostrzeniem wewnętrznych konfliktów politycznych, a także przekształceniem ich w konflikty międzynarodowe. Wojna Rosji przeciwko Ukrainie – to jaskrawy tego przykład. Skomentował to dość obrazowo węgierski poseł do Parlamentu Europejskiego UE, György Shepflin: „Dziś w naszej europejskiej rodzinie obserwuje się poważne nieporozumienia, których Zachód nie chce rozpoznać. Państwa Europy Środkowej nigdy nie staną się tak naprawdę Europą Zachodnią. A Zachód nigdy nie zrozumie, że mamy inną przeszłość”⁴. Władza Chińskiej Republiki Ludowej przygląda się tym procesom z wielką uwagą, uwzględnia ich specyfikę podczas realizacji Inicjatywy Pasa i Szlaku. Dlatego współpraca Chin z państwami EŚW przebiega stosunkowo elastycznie. Uwzględnia bowiem różne cele oraz narzędzia do ich realizacji – w zależności od wewnętrznej specyfiki. Widać to zróżnicowanie, gdy wyodrębnimy płaszczyzny współpracy, obejmujące kulturę (np. Instytuty Konfucjusza), ekonomię i finanse (silna aktywność szeregu firm chińskich itp.), dyplomację, działalność wywiadowczą oraz naukę (np. wprowadzanie firm oferujących dostęp

---

³ Chodzi o zmiany strukturalne zachodzące w strukturze wymiany lub produkcji krajowej.

⁴ Венгрия. Дьердь Шепфлин: „Двойные стандарты существуют”, <https://ru.euronews.com/my-europe/2017/11/24/discussing-hungary-s-democratic-deficit> [dostęp: 20.01.2021].

do najnowszych rozwiązań teleinformatycznych oraz komunikacyjnych)⁵.

Format „16/17/14+” oraz Inicjatywa Pasa i Szlaku – instrumenty polityki Chin w Europie Środkowo-Wschodniej

Obecność Chin w regionie EŚW jest częścią polityki zagranicznej tego państwa, mająca utrwalić szerszą obecność w Eurazji oraz usankcjonować powstanie Gospodarczego Pasa Jedwabnego Szlaku, który ma kluczowe znaczenie, ponieważ jest ważną alternatywą dla morskiej trasy Inicjatywy Pasa i Szlaku, kontrolowanej przez USA oraz ich sojuszników. Dla Chin „format 16/17/14+”⁶ stanowi swoiste „obejście” polityki zagranicznej UE. Według Michała Lubiny format ten ułatwi Chinom budowanie współpracy w regionie EŚW. Warto dodać, co podkreśla Lubina, że „chińskim elitom wydawało się również, że dzięki państwom Europy Środkowo-Wschodniej Chiny zdołają poprawić swój wizerunek w Unii Europejskiej (kupowanie politycznej dobrej woli jest jednym ze stałych, acz ukrytych celów Pekinu)”⁷. Narastająca debata polityczna oraz gospodarcza dotycząca obecności Chin w regionie toczy się w dwóch głównych kierunkach. Dotyczy ona po pierwsze kwestii, czy zwiększająca się obecność chińskiego kapitału w regionie może mieć wpływ na jego bezpieczeństwo; po drugie, czy

---

⁵ Raubo Jacek, *Chińska obecność w Europie Środkowo-Wschodniej i wnioski dla Polski*, „Defence24” z dn. 29.12.2019, <https://defence24.pl/geopolityka/chinska-obecnosc-w-europie-srodkowo-wschodniej-i-wnioski-dla-polski-analiza> [dostęp: 15.03.2023].

⁶ Format „16+1” zainaugurowano w Warszawie w 2012 r. jako platformę współpracy między Chinami a 16 państwami EŚW. Przystąpienie Grecji do platformy w 2019 r. spowodowało zmianę nazwy formatu na „17+1”. Ze współpracy z Chinami zrezygnowała najpierw Litwa w 2021 r., a w 2022 r. wycofały się też Łotwa i Estonia, pozostawiając format „14+1”.

⁷ Lubina Michał, *Pokraczne wejście smoka. Chiny i format 1+16/17*, <https://usa-ue.pl/teksty-i-komentarze/teksty/pokraczne-wejscie-smoka-chiny-i-format-116-17> [dostęp: 18.01.2022].

chińskie inwestycje należy interpretować jako perspektywę wzmocnienia pozycji politycznej i ekonomicznej państw regionu w procesie tworzenia nowego układu globalnego.

W 2012 roku ówczesny chiński premier Wen Jiabao ogłosił formułę „16+1” jako format współpracy państw EŚW i państw bałkańskich z Chinami. Na początku przywiązywano dużo uwagi do instytucjonalizacji współpracy. Powstał sekretariat oraz regularnie organizowano szczyty o charakterze polityczno-organizacyjnym. Po ogólnoświatowym kryzysie gospodarczym na rynkach finansowych i bankowych w latach 2007–2009 roku, współpraca z Chinami spowodowała znaczącą dywersyfikację rynków zbytu państw EŚW w kierunku azjatyckim. Z biegiem czasu współpraca handlowa z państwami EŚW, ale też z krajami UE, przerosła wszelkie oczekiwania. W 2015 roku, podczas czwartego szczytu Chin i państw Europy Środkowo-Wschodniej (CEEC) w formule „16+1”⁸, chiński premier Li Keqiang ogłosił plany dalszej współpracy do roku 2020, w tym podwojenie chińskich inwestycji w 16 państwach europejskich. W ciągu ostatnich ośmiu lat Chinom udało się zbudować system wzajemnych relacji w Europie Środkowo-Wschodniej, gdzie wcześniej ich prawie nie było⁹.

Inicjatywa Pasa i Szlaku stała się kolejną strategią współpracy z regionem. Państwa EŚW podpisały dziesiątki projektów inwestycyjnych w celu rozwoju infrastruktury w dziedzinie transportu, handlu, energetyki odnawialnej, rolnictwa, turystyki, kultury, nauki i technologii. W 2019 roku z inicjatywy Chin formuła „16+1” przekształciła się w formułę „17+1”, do grupy włączono bowiem Grecję, której terytorium jest punktem docelowym Morskiego Jedwabnego Szlaku. Bogdan Góralczyk komentuje te posunięcia ChRL w

---

⁸ Szerzej o tym zob.: Jakóbcowski Jakub, *Chiny – Europa Środkowo-Wschodnia: „16+1” widziane z Pekinu*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-04-14/chiny-europa-srodkowo-wschodnia-161-widziane-z-pekinu> [dostęp: 20.01.2021].

⁹ *Empty shell no more: China's growing footprint in Central and Eastern Europe*, red. Ivana Karásková, Alicja Bachulska, Ágnes Szunomár i in., Praha 2020.

sposób następujący: „Po wybuchu kryzysu na Ukrainie (Euromajdan, Krym, Donbas) w 2014 roku pojawiła się w «szesnastce» grupa państw, która kierowała się bardziej racjami bezpieczeństwa niż gospodarczymi, a w tej pierwszej sferze Chiny nie miały przecież nic do zaoferowania”¹⁰. Polska wraz z Litwą, Łotwą i Estonią wchodziła w tę grupę za czasów rządów Donalda Trumpa. Kwestia poparcia Tajwanu doprowadziła rząd Litwy do decyzji wycofania się z formatu „17+1” w 2021 roku, inspirując do tego samego także swoich sąsiadów – Estonię i Łotwę.

Aby odpowiedzieć na pytanie, dlaczego chińska polityka zagraniczna wzbudza tak wielkie emocje w państwach EŚW, warto przeanalizować podstawowe elementy tej polityki. Po pierwsze, przebiegająca przez terytorium EŚW Inicjatywa Pasa i Szlaku łączy Chiny z Europą Zachodnią. Przez region EŚW przechodzą trzy potencjalne korytarze do Europy Zachodniej: z portów greckich przez kraje Europy Południowej i Bałkanów Zachodnich, przez Polskę oraz przez państwa bałtyckie¹¹, tworząc główny szlak handlowy i wielkie możliwości sprzedaży chińskich towarów na całym świecie. Rysując cele utworzenia „drogi ekspresowej lądowo-morskiej” między Europą a Azją, Chiny realizują wiele projektów infrastrukturalnych w krajach pośredniczących celem rozbudowy systemu transportowego na terenie EŚW, w tym infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej, portowej, telekomunikacji i rurociągów. Celem tych inwestycji jest nie tylko ułatwienie transportu chińskich towarów do Europy Zachodniej, ale także stworzenie możliwości zwiększenia wymiany handlowej z Unią Europejską. Na przestrzeni pięciu ostatnich lat pomiędzy Europą a ChRL rozwinął się dynamiczny ruch kolejowy. Koleje chińskie opublikowały w

---

¹⁰ Góralczyk Bogdan, *Nowy długi marsz. Chiny ery Xi Jinpinga*, Warszawa 2022, s. 162.

¹¹ Jakóbowski Jakub, Hyndle-Hussein Joanna, Kaczmarek Marcin, *Szczyt Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia: nowa wizja współpracy, stare instrumenty*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-12-02/szczyt-chiny-europa-srodkowo-wschodnia-nowa-wizja-wspolpracy-stare> [dostęp: 03.02.2021].

styczniu 2022 roku dane, z których wynika, że pomiędzy Europą a Chinami obsłużono ok. 15 tys. pociągów, a Polska obsługuje blisko 90% tych połączeń¹². Wymiana handlowa za pomocą ruchu kolejowego stanowi ok. 3% całego ruchu towarowego na trasie Gospodarczego Jedwabnego Szlaku. Pierwszym projektem kolejowym Chin i EŚW było utworzenie w 2013 roku trasy kolejowej łączącej polskie miasto Łódź z chińską prowincją Syczuan. Jednak ostatnie konflikty na granicy polsko-białoruskiej wydłużyły czas transportu od 14 dni do nawet 60. W odpowiedzi na te wyzwania Chiny rozważają alternatywne trasy eksportowe, takie jak przez obwód kalininradzki, gdzie transport może trwać około 16 dni. Ponadto Chiny inwestują w budowę i modernizację infrastruktury kolejowej i portowej w regionie EŚW, w tym w projekt szybkiej kolei łączącej Belgrad, Budapeszt, Skopje i Ateny oraz w rozbudowę portu morskiego w Kłajpedzie na Litwie. Chińskie przedsiębiorstwa aktywnie uczestniczą także w przetargach na projekty infrastrukturalne w Polsce, na Węgrzech, w Rumunii i Chorwacji, a także podpisują porozumienia dotyczące budowy reaktorów jądrowych, jak ma to miejsce w Rumunii, oraz rozbudowy portów morskich, jak np. w Słowenii.

Korelacja między transportem morskim a kolejowym stała się wyraźna w kontekście połączeń między Europą a Azją. Obecnie dynamiczna sytuacja na rynku transportowym, wynikająca między innymi z zawirowań na Morzu Czerwonym, skutkuje wzrostem zainteresowania alternatywnymi środkami transportu, w tym koleją. Mimo to, kolejowy transport towarowy napotyka na pewne ograniczenia, takie jak przepustowość terminali czy problemy na przejściach granicznych. Polscy eksperci podkreślają, że te wyzwania, w połączeniu z geopolityką, mogą wpływać na zmienność kosztów

---

¹² *Transport z Chin 2022 – aktualna sytuacja i prognozy*, <https://intermodal-news.pl/2022/01/21/transport-z-chin-2022-aktualna-sytuacja-i-prognozy> [dostęp: 22.02.2022].

transportu kolejowego¹³. Niemniej jednak Inicjatywa Pasa i Szlaku oferuje istotne możliwości rozwoju, zwłaszcza w kontekście inwestycji innych krajów azjatyckich, takich jak: Tajlandia, Wietnam, Laos i Kambodża, które intensywnie rozwijają swoje połączenia kolejowe. Te inwestycje umożliwiają integrację regionalnych sieci kolejowych z trasami BRI, zwiększając tym samym ich zasięg i efektywność. Kolej staje się platformą, która może efektywnie zareagować na zmieniające się potrzeby rynku, co czyni ją atrakcyjnym środkiem transportu w obliczu globalnych zawirowań. Inicjatywa Pasa i Szlaku ewoluuje więc nie tylko w kontekście połączeń Chiny-Europa, ale także poprzez integrację szerokiej gamy połączeń kolejowych w całej Azji i Europie, co może znacząco zwiększyć jej znaczenie w przyszłości.

Po drugie, sama Europa Środkowo-Wschodnia stanowi znaczący nowy rynek dla chińskich towarów. Chiny zamierzają otworzyć fabryki do produkcji sprzętu i materiałów, które będą wykorzystane podczas realizacji projektów infrastrukturalnych, w tym budowy kolei i autostrad. Dzięki tym inwestycjom wiele chińskich towarów trafi na rynki EŚW. Dla Pekinu te wszystkie relacje handlowe są korzystne, ponieważ poniekąd pozwoli Chinom obejść niektóre unijne przepisy antydumpingowe, a część produktów trafi bezpośrednio na rynek europejski.

Wyzwania i ryzyka współpracy z Chinami

Rozbudowa infrastruktury w regionie EŚW niesie jednak za sobą również pewne ryzyka, takie jak rosnące zadłużenie i zależność od chińskich funduszy. Po trzecie, współpraca z Chinami może spowodować reorientację rolnictwa w Europie Środkowo-Wschodniej. Realizacja Inicjatywy Pasa i Szlaku obejmuje także wykorzystanie bogatego przemysłu rolnego państw bałkańskich i

---

¹³ *Projekt Nowego Jedwabnego Szlaku będzie dalej się rozwijał*, <https://intermodalnews.pl/2024/06/13/projekt-nowego-jedwabnego-szlaku-bedzie-dalej-sie-rozwijal> [dostęp: 02.06.2024].

wschodnioeuropejskich, aby zaspokoić potrzeby rosnącego rynku chińskiego. Problem bezpieczeństwa żywnościowego jest kluczowy dla Chin ze względu na ograniczoną powierzchnię gruntów rolniczych, zanieczyszczenie gleb, ogromną liczbę ludności, gwałtowną urbanizację i rosnące standardy życia. W odpowiedzi na te wyzwania, Chiny coraz częściej zwracają się ku importowi produktów rolnych z Europy. W 2018 roku rolnicy z państw wschodnioeuropejskich i bałkańskich podpisali szereg kontraktów z Chinami na dostawy produktów mlecznych, mięsa, owoców i warzyw, co przyczyniło się do zintensyfikowania handlu rolno-spożywczego między tymi regionami. W 2023 roku polski eksport do Chin osiągnął wielkość 147,6 mln euro. Od kilku lat największym zainteresowaniem chińskich konsumentów cieszy się polskie mleko i produkty mleczne¹⁴. Resort rolnictwa prowadzi na rynku ChRL liczne działania informacyjno-promocyjne, w tym udział w największych targach Sial China w Szanghaju czy FOOD EXPO PRO w Hongkongu.

W 2022 roku Chiny podpisały umowę na import mięsa z Europy, pomimo że same są największym światowym producentem tego surowca, wytwarzającym około połowy globalnej produkcji¹⁵. Wcześniej Chiny zaspokajały swoje potrzeby w większości dzięki importowi ze Stanów Zjednoczonych. Zgodnie z porozumieniem handlowym między USA a ChRL z lutego 2020 roku, Chiny zobowiązały się do zwiększenia zakupów określonych dóbr z USA, w tym produktów rolno-spożywczych, do 32 miliardów USD do końca 2021 roku¹⁶. W rzeczywistości w 2021 roku, według danych

---

¹⁴ Szerzej o tym zob.: *Chiński rynek mleka i eksport mleka z Polski do Chin po pandemii SARS-Cov-2*, <https://izbamleka.pl/chinski-rynek-mleka-i-eksport-mleka-z-polski-do-chin-po-pandemii-sars-cov-2> [dostęp: 15.11.2023].

¹⁵ *Chiny największym producentem wieprzowiny, a Unia Europejska z największym eksportem*, <https://www.cenyrolnicze.pl/wiadomosci/rynki-rolne/mieso/27218-chiny-najwiekszym-producentem-wieprzowiny-a-unia-europejska-z-najwiekszym-eksportem> [dostęp: 15.06.2022].

¹⁶ Szerzej o tym zob.: Wnukowski Damian, Wąsiński Marek, *Konsekwencje umowy handlowej „pierwszej fazy” USA–Chiny*, „Biuletyn PISM” nr 31, 2020,

Departamentu Handlu USA, Chiny zakupiły amerykańskie produkty rolno-spożywcze o rekordowej wartości 33 miliardów USD, co stanowiło wzrost o 25% w porównaniu z rokiem poprzednim. Oprócz tego, w 2021 roku Chiny osiągnęły najwyższy w swojej historii wskaźnik eksportu produktów rolnych, który wyniósł 19% globalnego rynku¹⁷. Europa zajmuje obecnie piąte miejsce pod względem eksportu produktów rolno-spożywczych do Chin, jednak rozwój infrastruktury w regionie EŚW, w tym systemu transportowego, stwarza coraz większe możliwości dla europejskich rolników do rozszerzania handlu z Chinami. Pomimo wyzwań, jakie niesie ze sobą współpraca z Chinami, takich jak rosnąca zależność od chińskiego rynku, kraje Europy Środkowo-Wschodniej mogą na tym skorzystać poprzez dywersyfikację swoich rynków zbytu i wzmocnienie sektora rolniczego. Jednakże w obliczu rosnących napięć handlowych i geopolitycznych, zarówno UE, jak i Chiny będą musiały manewrować, aby utrzymać korzystne warunki współpracy.

Reakcja Chin na dynamiczne zmiany geopolityczne

Dynamika geopolityczna w EŚW uległa znacznym zmianom w kontekście eskalacji konfliktu Rosji z Ukrainą. Te wydarzenia spowodowały szybkie pogorszenie się relacji między UE a Chinami. Rosnące napięcia i rywalizacja między Chinami a państwami regionu stały się jeszcze bardziej widoczne. Szczególnie zauważalny jest rosnący wpływ Pekinu na kraje takie jak Węgry, Serbia i Czarnogóra¹⁸, co skłania badaczy do zgłębiania rozszerzającego się

---

https://pism.pl/publikacje/konsekwencje_umowy_handlowej_pierwszej_fazy_USAChiny [dostęp: 15.11.2022].

¹⁷ Dorning Mike, *U.S. Agricultural Exports Topple Record on China, Mexico Demand*, „Bloomberg” z dnia 08.02.2020, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-08/u-s-agricultural-exports-topple-record-on-china-mexico-demand> [dostęp: 08.01.2023].

¹⁸ Szerzej o tym zob.: Czubkowska Sylwia, *Chińczycy trzymają nas mocno*, Wydawnictwo Czerwone i Czarne, Warszawa 2020, s. 117–250.

zasięgu chińskiej dyplomacji w Europie. W badaniach coraz częściej podkreśla się dialektykę pomiędzy lokalnymi formami współpracy a globalnymi aspiracjami Chin. Istotnym zagadnieniem stało się także zjawisko „korozyjnego kapitału” oraz rosnące asymetrie gospodarcze, które zwiększają kontrolę działań Pekinu w regionie. Parlament Europejski i poszczególne państwa członkowskie UE starają się monitorować te zmiany, reagując na rosnącą obecność Chin w regionie EŚW. W pierwszej połowie 2024 roku rosnące napięcia handlowe między Chinami a UE nabrały nowego wymiaru. Chiny, które już od dawna są zaangażowane w wojnę handlową z USA, teraz stają przed wyzwaniem eskalacji podobnego konfliktu z UE. Konflikt ten wybuchł na tle dochodzeń prowadzonych przez UE w sprawie chińskich subsydiów dla różnych branż, w tym producentów pojazdów elektrycznych¹⁹. Kończąca się w czerwcu br. kadencja Komisji Europejskiej (KE) upłynęła pod znakiem ograniczania zależności UE od Chin (derisking). Partnerstwo chińsko-rosyjskie oraz możliwa eskalacja działań ChRL wobec Tajwanu również przyczyniają się do intensyfikacji tego procesu. Choć państwa członkowskie UE różnią się co do zakresu deriskingu, proces ten prawdopodobnie będzie kontynuowany. Chiny starają się jednocześnie łagodzić napięcia, licząc na wynik wyborów w USA, który może wpłynąć na przyszłe relacje handlowe z Europą.

Chińska Republika Ludowa przed pełnoskalową agresją na Ukrainę była jej ważnym partnerem handlowym i inwestycyjnym. Relacje inwestycyjne między obydwojma państwami rozpoczęły się jeszcze przed wydarzeniami z 2014 roku. Rok wcześniej Ukraina wydzierżawiła Chinom 5% (około 3 milionów ha) swoich terytoriów na okres 50 lat. Terytoria na wschód od miasta Dnipro zostały przekazane państwowej firmie Xinjiang Production and Construction Corp za 1,7 mld USD na potrzeby rolnictwa. Zmiana ustroju politycznego na Ukrainie w 2014 roku nie przeszkodziła Chinom w realizacji polityki inwestowania oraz handlu produktami rolno-

---

¹⁹ Próby ograniczania zależności UE od Chin, <https://www.pism.pl/publika-cje/proby-ograniczania-zaleznosci-ue-od-chin> [dostęp: 02.06.2024].

spożywczy. Według informacji ukraińskich władz, w 2015 roku Chiny udzieliły państwu ukraińskiemu pożyczki w wysokości 15 mld USD, a także podpisały umowę na realizację inwestycji na Ukrainie o wartości 1 mld USD. W 2015 roku oba kraje nadal rozwijały stosunki handlowe, a Ukraina stała się największym eksporterem kukurydzy do Chin, zabezpieczając ponad 90% chińskiego zapotrzebowania na ten produkt²⁰. Chińska Republika Ludowa po 2014 roku się stała jednym z głównych partnerów handlowych i inwestycyjnych Ukrainy, zastępując częściowo utracony rynek rosyjski. W ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku Chiny realizowały szereg projektów infrastrukturalnych na Ukrainie, np. budowę wielkiej obwodnicy Kijowa i Mostu Kremenczug. W 2021 roku Chiny udzieliły kredytu wiążanego Ukrainie w wysokości 1 mld USD²¹. W okresie od stycznia do października 2021 roku wielkość dwustronnej wymiany handlowej między Chinami a Ukrainą osiągnęła rekordową wartość 15,76 mld USD. Oznacza to ponad 30% wzrost w porównaniu z tym samym okresem w 2020 roku²².

Od 2022 roku Chiny pozostawały kluczowym partnerem handlowym Ukrainy, pomimo zmieniającej się sytuacji geopolitycznej i logistycznych wyzwań. W 2021 roku Chiny były głównym partnerem handlowym Ukrainy, osiągając wartość obrotu handlowego wynoszącą 19 miliardów USD²³. Jednak w następstwie wojny i zmian w logistyce oraz strumieniach towarowych sytuacja uległa

---

²⁰ *Похищение Европы: зачем и сколько китайские компании инвестируют в страны Восточной Европы*, <http://south-insight.com/ee> [dostęp: 15.11.2023].

²¹ *Китай дает 1 млрд долларов кредита на Большую кольцевую дорогу вокруг Киева и другие проекты*, <https://kievlast.com.ua/news/kitaj-daet-1-mlrd-dollarov-kredita-na-bolshuyu-koltsevuyu-dorogu-vokrug-kieva-i-dругие-proekty> [dostęp: 16.11.2021].

²² *Товарооборот между Украиной и Китаем в прошлом году достиг нового рекорда – посол*, <https://www.ukrinform.ru/rubric-economy/3379636-tovarooborot-mezdu-ukrainoj-i-kitaem-v-proslom-godu-dostig-novogo-rekorda-posol.html> [dostęp: 04.02.2022].

²³ *Украина-Китай: баланс торговли продукцией ГМК*, <https://gmk.center/posts/ukraina-kitaj-balans-torgovli-produkcij-gmk> [dostęp: 05.05.2022].

zmianie. Według danych Głównego Urzędu Celnego Ukrainy za rok 2023 Chiny zajmują trzecie miejsce pod względem eksportu z Ukrainy, osiągając poziom 2,4 miliarda USD, ustępując jedynie Polsce (4,75 miliarda USD) i Rumunii (3,8 miliarda USD). W porównaniu do 2022 roku Chiny awansowały o jedno miejsce, wyprzedzając Turcję (2,37 miliarda USD). Jednocześnie Chiny zdecydowanie przodują jako państwo-importer w roku 2023, importując produkty o wartości 10,4 miliarda USD, co stanowi 16,4% całkowitego importu Ukrainy. Dalej znajdują się Polska (10%) i Niemcy (8%), z importem wynoszącym odpowiednio 6,6 miliarda USD i 4,9 miliarda USD. Wpływ wojny na handel między Ukrainą a Chinami był znaczący. W latach 2022–2023 ukraiński eksport do Chin, mierzony w naturalnym wyrażeniu, zmniejszył się o 71%, podczas gdy import chiński zmniejszył się jedynie o 11%. W 2022 roku chińskie dostawy do Ukrainy spadły o 800 tysięcy ton z powodu trudności logistycznych, ale w 2023 roku w dużej mierze się odbudowały.

W kontekście eksportu metali, Chiny zwiększyły import stali do Ukrainy o 2,1 razy, osiągając 204 tysiące ton, co oznacza wzrost o 82% w ujęciu rocznym do 327 milionów USD. Chiny zajmują teraz 26% udziału w ukraińskim imporcie stali, przewyższając Polskę (9,1%), ale ustępując Turcji (39%). Co więcej, eksport żelaza i stali z Ukrainy do Chin skoncentrował się głównie na surowych materiałach, z uwagi na wyzwania związane z logistyką i konkurencyjność cenową. W 2023 roku Ukraina eksportowała głównie surowe materiały do Chin, przy minimalnym udziale gotowych wyrobów metalurgicznych.

W grudniu 2023 roku Narodowe Biuro Zapobiegania Korupcji Ukrainy oskarżyło Chiny o wspieranie rosyjskiej wojny poprzez umieszczenie China Railway Construction Corporation (CRCC) na liście „międzynarodowych sponsorów wojny”. Decyzja ta wywołała zdecydowany sprzeciw Chin, które protestują przeciwko takiej klasyfikacji jako nieprawdziwej i szkodliwej dla ich relacji gospodarczych. CRCC, według NABU, kontynuowała swoje działania w

Rosji po 2014 roku, uczestnicząc w kluczowych projektach infrastrukturalnych, takich jak metro moskiewskie oraz autostrada Moskwa-Kazań, co nieoficjalnie wspierało gospodarkę Rosji poprzez eksport technologii budowlanych. Dodatkowo doniesienia „The Washington Post” wskazywały CRCC jako głównego wykonawcę planowanego podwodnego tunelu łączącego Rosję z Krymem, co zostało jednak zaprzeczone przez Moskwę i Pekin²⁴. Ukraina wcześniej umieszczała na swojej liście „sponsorów wojny” chińskie i inne międzynarodowe firmy, w tym: Xiaomi, Great Wall Motor, Zhejiang Geely Holding Group Co., Alibaba Group oraz China State Construction Engineering Corporation. Celem tych działań jest wywarcie presji na uczestników konfliktu, aby wycofali się z rosyjskiego rynku. Również Prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski oskarża Chiny o sabotaż międzynarodowych wysiłków pokojowych, w tym o to, że odwiiodły one inne kraje od udziału w wymierzonym w pokój szczycie w Szwajcarii w czerwcu 2024 roku, co według niego wspiera Rosję w jej działaniach sabotażowych. Ponadto prezydent Ukrainy podkreśla, że chiński eksport towarów o podwójnym zastosowaniu do Rosji, zasilający jej przemysł obronny, zwiększa jej zdolności militarne²⁵. Zełenski przekonuje, że Ukraina posiada inicjatywy przedstawiane na szwajcarskim szczycie, dotyczące bezpieczeństwa jądrowego, zapasów żywnościowych oraz uwolnienia jeńców wojennych. Jednak obecność Chin w gronie krajów wspierających rosyjską wojnę i sabotujących międzynarodowe wysiłki pokojowe stanowi istotne wyzwanie dla globalnej wspólnoty, dążącej do zapewnienia stabilności i bezpieczeństwa międzynarodowego.

---

²⁴ *Украина объявила китайских строителей железных дорог спонсорами войны*, <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2023/12/22/1012414-ukraina-obyavila-kitaiskih-zheleznodorozhnikov-sponsorami-voini> [dostęp: 20.05.2024].

²⁵ *Зеленский обвиняет Китай в попытках "сорвать" мирный саммит*, <https://ru.euronews.com/my-europe/2024/06/02/ru-ukraine-peace-summit-china> [dostęp: 02.06.2024].

Perspektywy handlu między Ukrainą a Chinami w nadchodzących latach będą zależec od wielu czynników, w tym od odbudowy bezpiecznych i efektywnych szlaków logistycznych oraz od zmian w globalnej polityce. Kluczowym aspektem będzie stabilizacja i modernizacja infrastruktury transportowej, co jest niezbędne do ułatwienia przepływu towarów między obydwoma krajami. Ponadto wpływ na rozwój handlu będą miały decyzje polityczne i dyplomatyczne podejmowane przez Chiny i Ukrainę oraz ich relacje z innymi państwami. Globalne zmiany gospodarcze i polityczne, takie jak ewentualne zmiany w globalnych łańcuchach dostaw czy regulacje handlowe, również będą miały istotny wpływ na przyszłość handlu między tymi dwoma krajami. Wreszcie rosnące znaczenie zrównoważonego rozwoju i przejście na bardziej ekologiczne technologie mogą również kształtować priorytety i dynamikę handlową między Ukrainą a Chinami w nadchodzących latach.

Współpraca bilateralna Czech i Polski z Chinami: studium przypadków

Współpraca Czech z Chinami

Za jeden z głównych europejskich kierunków chińskiej ekspansji w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku uznawana jest Republika Czeska. Dużą zasługę osobistą w promocji współpracy między obydwoma państwami w ostatnich latach przypisuje się prezydentowi Milošowi Zemanowi, który w sumie siedmiokrotnie spotykał się z Xi Jinpingiem, ale nie był osobiście zaangażowany we współpracę „16+1”, gdyż kierował nią m.in. rząd. Prezydent Zeman demonstrował osobiste zaangażowanie w kształtowanie wyjątkowo przyjaznych stosunków czesko-chińskich. Uczestniczył on między innymi w paradzie wojskowej w Pekinie, upamiętniającej 70. rocznicę zakończenia II wojny światowej, którą zbojkotowały

eurolpejscy i światowi przywódcy²⁶. We wrześniu 2021 roku uruchomiono bezpośrednie loty między Pragą a Pekinem, a Bank Chin ogłosił plany otwarcia swoich oddziałów w Czechach. Sztandarem rozwoju współpracy czesko-chińskiej jest korporacja CEFC, której prezesem został doradca prezydenta Czech w sprawach gospodarczych. Koncern jest właścicielem dwóch zabytkowych budynków w centrum Pragi, czeskiej drużyny piłkarskiej Slavia Praha, firmy piwnej Lobkowitz oraz nabył udziały w firmie Travel Service, która posiada udziały w Czech Airlines, a także udziały w innych wielkich firmach Empresa Media i Medea Group²⁷. W ostatnich latach, wraz ze zmianą prochińskiego rządu Zemana na rząd Andreja Babiša, a później na Petra Pavela, czeska władza wycofuje się z zacieśnionych relacji z Chinami. Wynika to z rozczarowania współpracą gospodarczą, poczucia zagrożenia cybernetycznego oraz intensyfikacji relacji Chin z Rosją. Stosunki handlowe były również napięte z powodu polityki „Jednych Chin” oraz zbliżenia Czech do Tajwanu. W marcu 2023 roku czeska delegacja, na czele z przewodniczącą Izby Poselskiej Markétą Pekarovą Adamovą, odwiedziła Tajwan, co spotkało się z ostrą reakcją Pekinu. Chociaż Czechy oficjalnie popierają politykę „Jednych Chin”, ich działania wskazują na coraz większą sympatię do Tajwanu, co może komplikować ich relacje handlowe z Chinami. Pod koniec 2023 roku czeski rząd zintensyfikował wysiłki na rzecz normalizacji stosunków z Chinami. Wizyta specjalnego przedstawiciela chińskiego rządu do spraw europejskich, Wu Hongbo, w Pradze, oraz wizyty czeskich delegacji w Pekinie były oznakami dążenia do poprawy stosunków. Rozmowy dotyczyły m.in. współpracy gospodarczej i polityki regionalnej, co wskazuje na gotowość obu stron do konstruktywnego dialogu mimo wcześniejszych napięć.

---

²⁶ *Przywódcy Chin, Rosji, Wenezueli, Korei Północnej i Czech na jednej paradzie*, „TVN24” z dnia 25.07.2015, <https://tvn24.pl/swiat/parada-wojskowa-w-pekinie-w-chinach-zaproszeni-goscie-ra571414-3310754> [dostęp: 15.11.2021].

²⁷ *Похищение Европы: зачем и сколько ...*, dz. cyt.

Pomimo napięć politycznych, handel między Czechami a Chinami utrzymywał się na stosunkowo wysokim poziomie. Według danych czeskiego Ministerstwa Przemysłu i Handlu, w 2021 roku Chiny były trzecim największym partnerem handlowym Czech, po Niemczech i Słowacji. Wartość importu z Chin do Czech wyniosła około 33,7 miliarda USD, podczas gdy eksport Czech do Chin osiągnął wartość około 2,5 miliarda USD²⁸. Chińskie inwestycje w Czechach były skoncentrowane głównie w sektorze technologii i przemysłu chemicznego. Na przykład chiński gigant technologiczny Huawei kontynuował swoją działalność w Czechach pomimo narastających obaw o bezpieczeństwo narodowe związanych z wykorzystaniem chińskich technologii. W 2021 roku chińska firma Tinci, producent chemikaliów dla baterii, zainwestowała w Czechach, ale później, w 2022 roku, zdecydowała się przenieść swoje inwestycje do Maroka, jako główne przyczyny tej decyzji podała zmiany w warunkach inwestycyjnych oraz czynniki polityczne.

Współpraca Polski z Chinami

Polska przejawiała zainteresowanie rozwojem relacji polsko-chińskich przed powstaniem formatu „16+1”. Już w 2011 roku odbyła się ważna wizyta do Chin ówczesnego prezydenta Bronisława Komorowskiego, podczas której w Pekinie zawarto umowę o strategicznym partnerstwie. Ranga tego dokumentu została podniesiona do wszechstronnego partnerstwa strategicznego w 2016 roku podczas wizyty Xi Jinpinga w Polsce. Ważnym wydarzeniem w relacjach chińsko-polskich był inauguracyjny szczyt formatu „16+1”, który odbył się w 2012 roku w Warszawie. W polskiej stolicy premier Wen Jiabao ogłosił wizję chińskiej współpracy z regionem. Po 2017 roku dalsza współpraca polsko-chińska nieco się załamała. Potwierdzeniem tego może być brak udziału pierwszych osób III RP w sponsorowanych przez Chiny wydarzeniach

---

²⁸ Ministerstwo Przemysłu i Handlu Czech, *Wartości handlu między Czechami a Chinami*, <https://www.mpo.gov.cz> [dostęp: 01.06.2024]. ???

międzynarodowych. Jeszcze na szczycie Inicjatywy Pasa i Szlaku w 2017 roku obecna była premier Beata Szydło, ale już na szczycie formatu „16+1” w Sofii w 2018 roku polski premier nie pojawił się. Na szczycie Inicjatywy Pasa i Szlaku w 2019 roku Warszawa wysłała jedynie delegację, na czele której stanął wiceminister finansów Marian Banaś. Za przyczynę ambiwalentnego stanowiska Polski wobec Chin można częściowo uznać niespełnione oczekiwania gospodarcze, a także represyjna polityka wewnętrzna Chin, przeciwko której protestowała większość demokratycznych państw Zachodu. Symbolicznym przełamaniem takiej sytuacji był udział prezydenta Andrzeja Dudy w otwarciu Igrzysk Olimpijskich w 2022 roku – jako jedyne go obecnego przywódcy państw europejskich. W rozmowie z agencją Reuter szef prezydenckiego Biura Polityki Międzynarodowej Prezydenta RP Jakub Kumoch tak uzasadnił obecność w Pekinie głowy państwa polskiego: „Polska jest suwerennym narodem i sama decyduje o swojej polityce wobec Chin [...]. Polska jest sojusznikiem USA, ale Polska ma też przyjazne stosunki z Chinami”²⁹. Niewątpliwie wizyta prezydenta Dudy została odebrana jako przełom w polityce dyplomatycznego bojkotu olimpiady przez takie państwa, jak: USA, Australia, Wielka Brytania, Kanada, Litwa i inne. Została też chętnie wykorzystana przez władze Chin w polityce wewnętrznej. Choć format „16+1”, który obecnie funkcjonuje jako „14+1”, po wycofaniu się kilku krajów, nie przyniósł znaczących korzyści gospodarczych, Polska wykorzystuje go jako narzędzie dyplomatyczne do podtrzymywania relacji z Chinami. W 2022 roku polskie władze, w tym prezydent Andrzej Duda, apelowały do Chin o potępienie rosyjskiej agresji na Ukrainę, co miało jednak charakter dyplomatyczny i nie prowadziło do znacznych zmian w polityce Pekinu wobec Moskwy. Polska, jako członek NATO i bliski sojusznik Stanów Zjednoczonych, znajduje się w trudnej sytuacji, próbując balansować między

---

²⁹ Kowalski Bartosz *Relacje Chiny–EŚW*, „FocusOSA” z dnia 28.01.2022, nr 219, <https://www.osa.uni.lodz.pl/focus-osa/szczegoly/focusosa-219-relacje-chiny-esw> [dostęp: 28.01.2023].

swoimi zobowiązaniami wobec Zachodu a pragmatyzmem gospodarczym w relacjach z Chinami. Wynik wyborów parlamentarnych w Polsce w 2023 roku oraz deklaracje nowej koalicji rządzącej o poprawie stosunków z Brukselą mogą wpłynąć na zbliżenie polskiej polityki zagranicznej do jej zachodnich partnerów, co z kolei może zwiększyć napięcia w relacjach z Chinami.

Wymiana handlowa między Polską a Chinami osiągnęła w ostatnich latach rekordowe poziomy. W pierwszej połowie 2023 roku wartość wymiany handlowej między obu państwami wyniosła 76,8 miliarda USD. Polsko-chińska współpraca gospodarcza, mimo trudności globalnych, takich jak pandemia COVID-19 i wojna w Ukrainie, nadal się rozwijała. Jednym z kluczowych aspektów tej współpracy jest zaangażowanie chińskich firm, takich jak Huawei, w rozwój polskiej infrastruktury, w tym sieci 5G. Pomimo rosnącej wartości wymiany handlowej, Polska boryka się z poważnym deficytem handlowym w relacjach z Chinami. Od lat import z Chin przewyższa eksport do tego kraju, co stanowi wyzwanie dla polskiego rządu i firm. Wysiłki, by zrównoważyć bilans handlowy, przynoszą ograniczone efekty, a polskie przedsiębiorstwa wciąż starają się zwiększyć swoją obecność na chińskim rynku. W sektorze rolno-spożywczym Polska stara się zwiększyć swój eksport do Chin, co jest częścią szerszej strategii dywersyfikacji rynków zbytu. W 2023 roku polski eksport do Chin osiągnął 147,6 miliona euro, z głównym naciskiem na produkty mleczne. Polska podejmuje działania mające na celu poszerzenie dostępu do chińskiego rynku dla kolejnych kategorii produktów, takich jak mięso wołowe i borówki.

W dłuższej perspektywie przyszłość tych relacji będzie zależeć od globalnych wydarzeń, takich jak ewentualne działania militarne Chin wobec Tajwanu i rozwój sytuacji na Ukrainie. Jednym z najważniejszych atutów Polski w relacjach z Chinami jest jej strategiczna pozycja geograficzna, która umożliwia jej pełnienie roli kluczowego hubu transportowego i logistycznego między Chinami a Unią Europejską. Rozwój infrastruktury transportowej, zwłaszcza

kolejowej, stanowi podstawę dla realizacji ambitnych planów w ramach Inicjatywa Pasa i Szlaku. W dłuższej perspektywie Polska może wzmocnić swoją pozycję jako główny punkt tranzytowy dla chińskich towarów zmierzających do Europy, co przyniesie korzyści gospodarcze i zwiększy strategiczne znaczenie kraju na arenie międzynarodowej.

Wnioski

Obecność Chin w regionie EŚW w ostatnich latach stała się jednym z kluczowych elementów geopolitycznych i gospodarczych, kształtujących dynamikę międzynarodowych relacji. Chiny, jako globalny gracz o ogromnej potędze gospodarczej, przyciągają uwagę i zaangażowanie państw EŚW, które dostrzegają w chińskiej współpracy możliwości rozwoju i podniesienia poziomu życia swoich społeczeństw. Jednocześnie współpraca z Chinami niesie ze sobą zarówno szanse, jak i zagrożenia, które państwa regionu muszą starannie balansować. Można je wymienić w postaci wyróżnionych osobno wątków:

- Gospodarcza atrakcyjność Chin a rzeczywistość polityczna Chińska potęga gospodarcza jest głównym czynnikiem przyciągającym państwa EŚW do współpracy z Pekinem. Inicjatywy takie jak Inicjatywa Pasa i Szlaku oferują znaczące inwestycje w infrastrukturę i rozwój, co stanowi atrakcyjną perspektywę dla regionu, który wciąż odczuwa skutki historycznych zaniedbań w tych dziedzinach. Przykłady współpracy w sektorze energetycznym i infrastrukturalnym pokazują, że państwa EŚW widzą w Chinach partnera, który może wspomóc ich długoterminowy rozwój gospodarczy. Jednakże współpraca ta nie jest wolna od ryzyka. Z jednej strony, wzrost gospodarczy napędzany chińskimi inwestycjami może prowadzić do uzależnienia od Pekinu, co w dłuższej perspektywie może skutkować nie tylko gospodarczymi, ale i politycznymi konsekwencjami. Z drugiej strony, istnieje ryzyko, że chińskie projekty inwestycyjne mogą przyczynić

się do destabilizacji lokalnych rynków, prowadząc do destrukcji całych segmentów gospodarki i zwiększenia zadłużenia państw EŚW.

- Geopolityczne napięcia i wyzwania.

Wzrost obecności Chin w regionie EŚW nie odbywa się w geopolitycznej próżni. Stany Zjednoczone i Rosja, jako dwaj główni gracze globalni, obserwują chińską aktywność z mieszkanką nieufności i zaniepokojenia. USA wyrażają sceptycyzm wobec rosnących wpływów Chin w regionie, co odzwierciedla się w ich negatywnej ocenie relacji Chin-EŚW. Mimo to, państwa EŚW nie wykazują chęci do ograniczania swoich relacji z Chinami, widząc w nich kluczowego partnera dla swojej gospodarki.

Reakcja Chin na rosyjską agresję w Ukrainie dodatkowo komplikuje relacje Pekinu z państwami EŚW. Wsparcie dla Rosji oraz groźby skierowane wobec krajów, które pogłębiają swoje relacje z Tajwanem, jak Czechy czy Litwa, prowadzą do pogorszenia chińskiego wizerunku w regionie i skłaniają niektóre państwa do rewizji swojego podejścia do współpracy z Chinami.

- Strategiczne podejście do współpracy z Chinami Państwa EŚW muszą opracować długofalową strategię współpracy z Chinami, która uwzględnia ich własne interesy i potencjalne zagrożenia. Inicjatywa Pasa i Szlaku, choć oferuje ogromne możliwości, jest również narzędziem chińskiej polityki dążącej do geopolitycznej dominacji. Dlatego kluczowe jest, aby państwa regionu podchodziły do współpracy z Chinami w sposób strategiczny i wyważony, uwzględniając długoterminowe skutki swoich decyzji. Ważnym elementem tej strategii powinno być również zrozumienie chińskich kodów kulturowych i strategii politycznych. Brak tego zrozumienia utrudnia równoprawną współpracę i może prowadzić do błędnych decyzji. Utworzenie centrów analitycznych oraz zwiększenie nakładów na badania nad chińską polityką i kulturą jest

niezbędne, aby państwa EŚW mogły skutecznie nawigować w skomplikowanych relacjach z Pekinem.

- Współpraca regionalna i wspólne reagowanie:
Jednym z kluczowych wniosków płynących z analizy chińskiej obecności w regionie EŚW jest potrzeba wspólnego reagowania na wyzwania i możliwości związane z chińską polityką. Wspólnota państw regionu może działać bardziej skutecznie, opracowując modele reagowania na chińską obecność, które uwzględniają ich indywidualne i zbiorowe cele. Takie podejście pozwoli na wypracowanie spójnej narracji i strategii wobec Chin, co może zrównoważyć wpływy Pekinu i zapewnić lepszą pozycję negocjacyjną dla państw EŚW. Krajom EŚW brakuje jednolitego podejścia do polityki chińskiej. Państwa takie jak Węgry i Serbia aktywnie wspierają chińską retorykę, widząc w niej możliwość dywersyfikacji polityki zagranicznej oraz przyciągania inwestycji. Z kolei Litwa, Czechy i kraje bałtyckie postrzegają Chiny jako systemowe zagrożenie, zwłaszcza w kontekście ich bliskiej współpracy z Rosją. Polska, Słowacja, Bułgaria czy Rumunia zajmują bardziej pragmatyczne stanowisko, starając się utrzymać otwarte kanały komunikacyjne z Pekinem, jednocześnie wzmacniając relacje z Tajwanem w sposób bardziej subtelny.

W perspektywie krótko- i średnioterminowej, relacje między Chinami a państwami EŚW będą nadal ewoluować w kontekście globalnych napięć geopolitycznych i zmieniającej się dynamiki gospodarczej. Choć chińskie inicjatywy w regionie mogą napotykać na opór z powodu polityki Pekinu wobec Ukrainy i Tajwanu, Chiny pozostają otwarte na współpracę gospodarczą z wybranymi państwami ESW. Bez modyfikacji podejścia Chin do konfliktu na Ukrainie, trudno oczekiwać znaczącej poprawy relacji Pekinu z większością państw EŚW. W obliczu rosnącej zależności od USA w handlu z Chinami oraz polityki Rosji, która zbliża się gospodarczo i militarnie do Pekinu, państwa EŚW muszą starannie balansować swoje relacje z Chinami, dążąc do utrzymania niezależności i realizacji swoich

interesów. Rosnąca obecność Chin w EŚW stanowi zarówno szansę, jak i wyzwanie. Państwa regionu muszą podejść do współpracy z Pekinem w sposób strategiczny, świadome zarówno korzyści, jak i zagrożeń, które niesie ze sobą współpraca z tak potężnym i złożonym partnerem. Wspólne reagowanie na chińską obecność, lepsze zrozumienie chińskiej kultury i polityki oraz dążenie do równowagi w relacjach z kluczowymi światowymi graczami, takimi jak USA i Rosja, będą głównymi elementami skutecznej strategii państw EŚW w nadchodzących latach.

Bibliografia

Źródła drukowane

Czubkowska Sylwia, *Chińczycy trzymają nas mocno*, Warszawa 2020.
Empty shell no more: China's growing footprint in Central and Eastern Europe, red. Ivana Karásková, Alicja Bachulska, Ágnes Szunomár i in., Praha 2020.
Góralczyk Bogdan, *Nowy długi marsz. Chiny ery Xi Jinpinga*, Warszawa 2022.

Źródła internetowe

Chiński rynek mleka i eksport mleka z Polski do Chin po pandemii SARS-Cov-2, <https://izbamleka.pl/chinski-rynek-mleka-i-eksport-mleka-z-polski-do-chin-po-pandemii-sars-cov-2> [dostęp: 15.11.2023].
Chiny największym producentem wieprzowiny, a Unia Europejska z największym eksportem, <https://www.cenyrolnicze.pl/wiadomosci/rynki-rolne/mieso/27-218-chiny-najwiekszym-producentem-wieprzowiny-a-unia-europejska-z-najwiekszym-eksportem> [dostęp: 15.06.2022].
Dorning Mike, *U.S. Agricultural Exports Topple Record on China, Mexico Demand*, „Bloomberg” z dn. 08.02.2020, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-08/u-s-agricultural-exports-topple-record-on-china-mexico-demand> [dostęp: 08.01.2023].
Jakóbowski Jakub, *Chiny – Europa Środkowo-Wschodnia: „16+1” widziane z Pekinu*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-04-14/chiny-europa-srodkowo-wschodnia-161-widziane-z-pekinu> [dostęp: 3.02.2021].
Jakóbowski Jakub, Hyndle-Hussein Joanna, Kaczmarek Marcin, *Szczyt Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia: nowa wizja współpracy, stare instrumenty*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-12-02/szczyt-chiny-europa-srodkowo-wschodnia-nowa-wizja-wspolpracy-stare> [dostęp: 20.01.2021].

- Kowalski Bartosz, *Relacje Chiny–EŚW*, „FocusOSA” z dnia 28.01.2022, nr 219, <https://www.osa.uni.lodz.pl/focus-osa/szczegoly/focusosa-219-relacje-chiny-esw> [dostęp: 28.01.2023].
- Lubina Michał, *Pokraczne wejście smoka. Chiny i format 1+16/17*, <https://usa-ue.pl/teksty-i-komentarze/teksty/pokraczne-wejscie-smoka-chiny-i-format-116-17> [dostęp: 18.01.2022].
- Ministerstwo Przemysłu i Handlu Czech, Wartości handlu między Czechami a Chinami, [https://www.mpo.gov.cz. ???](https://www.mpo.gov.cz.???)
- Próby ograniczania zależności UE od Chin*, <https://www.pism.pl/publikacje/proby-ograniczania-zaleznosci-ue-od-chin> [dostęp: 02.06.2024].
- Projekt Nowego Jedwabnego Szlaku będzie dalej się rozwijał*, <https://intermodalnews.pl/2024/06/13/projekt-nowego-jedwabnego-szlaku-bedzie-dalej-sie-rozwijal> [dostęp: 02.06.2024].
- Przywódcy Chin, Rosji, Wenezueli, Korei Północnej i Czech na jednej paradzie*, „TVN24” z dnia 25.07.2015, <https://tvn24.pl/swiat/parada-wojskowa-w-pekinie-w-chinach-zaproszeni-goscie-ra571414-3310754> [dostęp: 15.11.2021].
- Raubo Jacek, *Chińska obecność w Europie Środkowo-Wschodniej i wnioski dla Polski*, „Defence24” z dnia 29.12.2019, <https://defence24.pl/geopolityka/chinska-obecnosc-w-europie-srodkowo-wschodniej-i-wnioski-dla-polski-analiza> [dostęp: 15.03.2023].
- Transport z Chin 2022 – aktualna sytuacja i prognozy*, <https://intermodalnews.pl/2022/01/21/transport-z-chin-2022-aktualna-sytuacja-i-prognozy> [dostęp: 22.02.2022].
- Wnukowski Damian, Wąsiński Marek, *Konsekwencje umowy handlowej „pierwszej fazy” USA–Chiny*, „Biuletyn PISM” nr 31, 2020, https://pism.pl/publikacje/konsekwencje_umowy_handlowej_pierwszej_fazy_USAChiny [dostęp: 15.11.2022].
- Венгрия. Дьердь Шепфлин: „Двойные стандарты существуют”, <https://ru.euronews.com/my-europe/2017/11/24/discussing-hungary-s-democratic-deficit> [dostęp: 20.01.2021].
- Зеленский обвиняет Китай в попытках „сорвать” мирный саммит*, <https://ru.euronews.com/my-europe/2024/06/02/ru-ukraine-peace-summit-china> [dostęp: 02.06.2024].
- Китай дает 1 млрд долларов кредита на Большую кольцевую дорожку вокруг Киева и другие проекты*, <https://kievlast.com.ua/news/kitaj-daet-1-mlrd-dollarov-kredita-na-bolshuyu-koltsevuyu-dorogu-vokrug-kieva-i-drugie-proekty> [dostęp: 16.11.2021].
- Похищение Европы: зачем и сколько китайские компании инвестируют в страны Восточной Европы*, <http://south-insight.com/ee> [dostęp: 15.11.2023].

Товарооборот между Украиной и Китаем в прошлом году достиг нового рекорда – посол, <https://www.ukrinform.ru/rubric-economy/3379636-tovarooborot-mezdu-ukrainoj-i-kitaem-v-proslom-godu-dostig-novogo-rekorda-posol.html> [dostęp: 04.02.2022].

Украина-Китай: баланс торговли продукцией ГМК, <https://gmk.center/posts/ukraina-kitaj-balans-torgovli-produkciej-gmk> [dostęp: 05.05.2022].

Украина объявила китайских строителей железных дорог спонсорами войны, <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2023/12/22/1012414-ukraina-obyavila-kitaiskih-zheleznodorozhnikov-sponsorami-voini> [dostęp: 20.05.2024].

The Growing Presence of China in Central and Eastern Europe: Geopolitical and Economic Implications

Summary

This article analyzes the increasing presence of China in Central and Eastern Europe (CEE) within the framework of the Belt and Road Initiative (BRI). It explores the geopolitical and economic dimensions of Chinese activities in the region, highlighting key projects and their implications for CEE countries. The study also examines the challenges and opportunities posed by China's policies, providing insights into the evolving dynamics of CEE's relationships with global powers.

Keywords: China, Central and Eastern Europe, Belt and Road Initiative, geopolitics, economic cooperation

Didėjanti Kinijos įtaka Vidurio ir Rytų Europoje bei kitos pasaulio galios (JAV ir Rusija)

Santrauka

Straipsnyje analizuojama didėjanti Kinijos įtaka Vidurio ir Rytų Europoje „Juostos ir kelio iniciatyvos“ kontekste. Tyrimas apima geopolitinius ir ekonominius Kinijos veiksmus regione, pabrėžiant pagrindinius projektus bei jų poveikį Vidurio ir Rytų Europos šalims. Taip pat aptariami Kinijos politikos keliama iššūkiai ir galimybės bei jų įtaka Vidurio ir Rytų Europos santykiams su pasaulio galybėmis.

Raktažodžiai: Kinija, Vidurio ir Rytų Europa, Juostos ir kelio iniciatyva, geopolitika, ekonominis bendradarbiavimas

Rosnącą obecność Chin w regionie Europy Środkowo-Wschodniej a inni globalni gracze (USA i Rosja)

Streszczenie

Artykuł dotyczy analizy rosnącej obecności Chin w Europie Środkowo-Wschodniej w kontekście Inicjatywy Pasa i Szlaku. Badanie obejmuje aspekty geopolityczne i ekonomiczne działań Chin w regionie, podkreślając kluczowe projekty oraz ich implikacje dla państw EŚW. Przedstawiono również wyzwania i szanse wynikające z polityki chińskiej oraz ich wpływ na relacje EŚW z globalnymi potęgami.

Słowa kluczowe: Chiny, Europa Środkowo-Wschodnia, Inicjatywa Pasa i Szlaku, geopolityka, współpraca gospodarcza